

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק אחרי מות קדושים ה'איר תשע"ב ♦ דף היומי בבלי: מעילה יב ירושלמי: הגגה ו

חומש רמב"ן המבואר

ביאור על פירוש הרמב"ן

טעם ערב ומיוחד יש ללימוד פירוש הרמב"ן על התורה. בכל מקום שהרמב"ן נדרש לבאר את הכתוב, הוא מציג פירושים ואפשרויות שונות, מעלה קושיות ותמיהות, ושולל את הביאורים השונים. אך כאשר מציג הרמב"ן את ביאורו לכתוב, הדברים שמחים ומאירים, הביאור מאיר זוויות חדשות בכתוב ומתיישב על לב הלומד באופן נפלא ומיוחד.

דרכו של הרמב"ן בפירושו לשלב את ביאור הפסוק כולו, לא תמיד מבין הלומד שכוונת הרמב"ן לבאר תיבה מסוימת בכתוב, ב'עוז והדר' הודגשו תיבות הכתוב המשוקעים בתוך דברי הרמב"ן כדי להעיר את תשומת לב הלומד לכוונתו הרמב"ן תיבה פלונית מהכתוב. הרמב"ן גם שוזר בלשונו ציטוטים מפסוקים או משתמש בלשון מליצה הבנויה על לשון הכתוב במקומות אחרים במקרא. בביאור עוז והדר צוין כל פעם שלשון מליצה בנוי או מושאל מהמקרא, וזאת כדי לסייע ללומד להבין את דבריו הקדושים.

פעמים שהרמב"ן לא מציין את הקושיא בפסוק ומתחיל לבארו, הלומד לא יורד לעומקם של דברים ואינו מבין מדוע נזקק הרמב"ן לביאור זה. כמו לפעמים מתכוון הרמב"ן לחלוק או לשלול פירושים של הראשונים שקדמו לו כגון רש"י, אבן עזרא, רד"ק ועוד, בביאור צוין בכל פעם במה התקשה רבינו, ומדוע לא הסתפק בביאורים אחרים שהציעו רבותינו הראשונים, ונערכו השוואות כדי לחדד ולעמוד על החילוקים שבין פירוש הרמב"ן ושאר הראשונים.

בביאור גם נתבארו דבריו של הרמב"ן המושתתים על סגנון מיוחד שלא תמיד נהיר ללומדים. מפרשי הרמב"ן ביארו את דבריו ובדרכם צעדו עורכי מכון עוז והדר וליקטו את הביאור מכל פרשניו, כדי להציעם בפני הלומד כשולחן ערוך.

קובע ברכה לעצמו ליקוט דברי הרמב"ן ממקומות אחרים. פעמים רבות משלב הרמב"ן בתוך דבריו ביאורים לפסוקים אחרים. במיוחד כאשר הוא מאריך לבאר מהלך בפסוק. במדור הביאור צוין כל פסוק שביאר הרמב"ן במקום אחר והובאו תמצית דבריו. השילוב של דבריו העשירים במקום אחר נותן ללומד מבט מלא ומקיף על דרכו של הרמב"ן בביאור הכתובים.

בהתאם להוראת גדולי ישראל לא נתבארו דברי הקבלה שברמב"ן, אך הוסבר בקצרה ובתמצות מתבקש כיצד מתיישב הכתוב לפי דברי קבלה. כמו כן צוינו מראי מקומות לפרשנים שעסקו בדברי הקבלה שברמב"ן והחפץ לעיין ימצא מבוקשו שם.

הלומדים והמעיינים תדיר בפירוש הרמב"ן על התורה יפיקו תועלת רבה ויטעמו את טעמו הערב והמיוחד של לימוד המקרא עם הביאור השלם והמלא הנדפס בחומש הרמב"ן המבואר.

נושאי הדף בעלון

קידוש על יין שעירבו בו
סוכר.....מעילה יב

אם יש מצוה להפריש תרומה כשאינו
רוצה לאכול.....מעילה יג

שכיבה בעליית בית שעשאוהו בית
הכנסת.....מעילה יד

צירוף מאכל ומשקה לברכה
אחרונה.....מעילה טז

תספורת שער הזקן שלא
בתער.....מעילה טז

מלבוש של כמרים שהיו חזנים
לובשים.....מעילה יז

חיוב השבה בגונב כמה פעמים פחות
משוה פרוטה כגון ממוכרי קליות
ואגוזים.....מעילה יח

כפתור ופרח.....עמוד 5

קידוש על יין שעירבו בו סוכר

במשנתנו מבואר שדין מעילה הוא גם במקדיש דברים שאינם ראויים למזבח או לבדק הבית, וכגון המקדיש אילן מלא פירות. וביארו התוספות (ד"ה כל), שהאילן אינו ראוי לבדק הבית, ואין אומרים שיקצוץ אותו לקורות ויבנה, כיון שאם כן היה פוחת דמיו, והפירות אינם ראויים למזבח, כמו שנאמר (ויקרא ב'יא) 'כל שאור וכל דבש לא תקטירו', וכל מיני מתיקה הם בכלל דבש.

ומבואר בדברי התוספות, שכל הפירות המתוקים אסורים למזבח, וכן כתב רש"י (ויקרא שם) ש'כל מתיקת פרי קרוי דבש', וכן כתב רש"י בשבועות (יב: ד"ה וכל דבש) שכל מיני פירות האילן בכלל. אבל האבן עזרא (שם) פירש, שהדבש היינו דבש תמרים.

והפוסקים דנו בזה, לענין קידוש על יין שעירבו בו סוכר, לפי דעת הרמב"ם (שבת פכ"ט ה"ד) שכתב, 'אין מקדשים על יין שנתערב בו שאור או דבש מפני שאין מקדשים אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, ואפילו אם נתערב דבש מועט כטיפת החרדל בחבית גדולה, אין מקדשים עליו, כך אנו מורים בכל המערב.

ויש מי שמתיר לקדש עליו, ואומר שלא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא יין שריחו רע או מגולה או מבושל, שאין מקדשים על אחד מהם.

ובשו"ע (או"ח סי' רעב ס"ח) פסק, שמקדשים על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, אך הביא דעת הרמב"ם בשם יש אומרים, שאין מקדשים עליהם. וכתב הרמ"א, שהמנהג לקדש עליו אפילו אם יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל, או שיש בו דבש.

ודנו האחרונים, אם לדעת הרמב"ם אין לקדש על היין כשמעורב בו סוכר, ובפרי מגדים (משב"ז סק"ג) כתב, שיש שנותנים מי דבש ביין כדי למתקו, או נותנים צוקר שם, ולפי דעת הרמב"ם יש לאסור יין זה לקידוש. והביאו במשנה ברורה (סק"כא).

ובשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תקכז) דן, אם דברי הרמב"ם הם בדבש תמרים דווקא שהוא סתם דבש שבתורה, או גם בדבש דבורים. והביא כמה ראיות שגם דבש דבורים פוסל לקידוש, והביא דברי הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פמ"ו), שכתב הטעם שאסרה התורה להקריב דבש ושאור על גבי המזבח, מפני שעובדי עבודה זרה לא היו מקריבים לחם אלא שאור, והיו בוחרים להקריב העניינים המתוקים, ומלכלכים קרבנותיהם בדבש, ומפני זה הזהיר ה' מלהקריב כל שאור וכל דבש.

וכיון שמנהג עובדי עבודה זרה היה בכל מיני מתיקה, אם כן כשאסרה התורה להקריב דבש, אסרה כל מיני מתיקה. ועיי"ש שהביא עוד ראיות לאסור גם דבש דבורים, אך מתוך ראייתו זו נלמד לאסור גם שאר מיני מתיקה וכדברי הפרי מגדים.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

אם יש מצוה להפריש תרומה כשאינו רוצה לאכול

מבואר בסוגייתנו שהיו נוהגים לעשות תנאי בבהמת הקדש ומעשר בהמה שתוכל להניק את ולדה. וכתב רש"י (ד"ה ואחרים) שהטעם שמועיל התנאי הוא הואיל ויכולים לעכב על הנקבה שלא תיכנס לדיר להתעשר עד לאחר זמן, הרי היא כנדבה ומועיל בה תנאי. וכתב המהרש"ם (שו"ת, ח"א סי' י אות א ד"ה אך יש לתמוה), שמדברי רש"י נראה שאין איסור להשהות את בהמותיו בטבלן כשאין מעושרות, שהרי אם היה איסור בדבר לא היה חשוב שבידו להשהותם, כמבואר בתוספות (זבחים לד: ד"ה כל שבידו) וכן מוכח בכמה מקומות בש"ס, שכל שאינו בידו אלא באיסור אינו חשוב בידו.

והביא שהדבר תלוי במחלוקת המפרשים בירושלמי (שקלים פ"ג ה"א), שאמרו לענין מעשר בהמה שכל המשהה טבלו עובר בבל תאחר, ופירש בקרבן העדה (ד"ה כל) שהוא בניחותא, שיש איסור בל תאחר בהשהיית בהמותיו בטבלם וחייב לעשרם מיד. אך לדברי רש"י בסוגייתנו צריך לפרש כפירוש הפני משה (ד"ה אמר), שכוונת הירושלמי בתמיה, וכי על המשהה טבל ולא תיקנו אמרו עובר בבל תאחר, לא אמרו אלא אחר שתיקן ומשהה מעשרותיו שלש רגלים שעובר בבל תאחר, וכן במעשר בהמה כל זמן שלא עישר בהמותיו אינו עובר בבל תאחר.

וכתב בשו"ת להורות נתן (ח"ט קונטרס וחי בהם פ"ו סי' ה אות כ), שנידון זה אם המשהה טבלו עובר בבל תאחר תלוי במחלוקת רש"י ותוספות (יבמות פו.). אם טבל איסורו הוא מפאת התרומה המעורבת בו או שהוא איסור עצמי, והירושלמי [לפירוש הקרבן העדה] סובר שאיסור טבל הוא משום חיוב הפרשה ונתינה לכהן, וממילא שייך בל תאחר לפני ההפרשה כמו שבחיוב נתינה של הקדש וצדקה שייך בל תאחר, וחייב להפריש כדי שיוכל ליתנו לכהן. אבל בתוספות (ר"ה ד. ד"ה מעשרות) מוכח, שאין איסור בל תאחר במשהה טבלו [וכמו שהוכיח מהרש"ם מדברי רש"י בסוגייתנו וכנ"ל, וכפירוש הפני משה בירושלמי], והוא משום שסוברים שאיסור תרומה אינו מפאת התרומה המעורבת בו אלא איסור עצמי הוא, וחייב הנתינה לכהן הוא רק אחר שהפריש התרומה, וממילא לפני ההפרשה לא שייך איסור בל תאחר.

והוסיף בלהורות נתן, שמדברי הירושלמי [לפירוש הקרבן העדה] יש להעיר על מה שכתב הס"ז (שם סי' א ס"ק יז) שמצוה להפריש תרומה אפילו אם אינו רוצה לאכול, והגרעק"א בגליון השו"ע (שם) השיג וכתב שלא מצא בשום מקום דין זה, ובפשוטו חיוב ההפרשה הוא רק כשרוצה לאכול שאסור עד שהפריש תרומה, וכמו שכתב במגן אברהם (סי' ח סק"ב) לענין חלה, והוא הדין בתרומה. ומדברי הירושלמי נראה כדברי הס"ז, שהרי עובר בבל תאחר, ולכן גם אם אין בדעתו לאכול את הפירות חייב להפריש תרומה כדי לתת אותה לכהן, ואם משהה ההפרשה עובר בבל תאחר.

ובספר טעמא דקרא (עמ' רלו אות לח) כתב על החזון איש, שכשהביאו דבר החייב במעשר היה מצוה לעשר מיד, בכדי שלא להשהות דבר שאינו מתוקן בביתו, וצייין שם לדברי הראשונים והפוסקים שדנו אם יש מצוה להפריש מהטבל מיד, וכל שלא מפריש מבטל מצות עשה, או שרק אם רוצה לאכול הטילה עליו התורה חיוב הפרשה ואינו מבטל עשה כשמשתהה מהפרשה. וראה במה שנתבאר בזה בפניני הלכה עבודה זרה (מא:).

שכיבה בעליית בית שעשאוהו בית הכנסת

כתב בשו"ע (או"ח סי' קנא סי"ב), יש להיזהר מלהשתמש בעלייה שעל גבי בית הכנסת תשמיש קבוע של גנאי, כגון לשכב שם. ויש להסתפק אם מותר להשתמש שם שאר תשמישים. וכתב הרמ"א, שכל זה דווקא בבית הכנסת קבוע שנבנה מתחילה לכך, אבל בית שנבנה שלא לשם בית הכנסת ואחר כך יחדו לבית הכנסת, מותר לשכב ולעשות כל תשמיש שהוא בעלייה שעל גבי.

מקור דין זה הוא מדברי מהר"י וי"ל בפסקיו (שבסוף תשובותיו סי' נב), שאמר שאפילו האוסרים לשכב על גבי עלייה למדו כן מההיכל שעליותיו התקדשו, ואם כן לא אסרו אלא דווקא בית הכנסת הבנוי מתחילה לכך, כמו בהיכל שממנו נלמד דין זה.

ותמה באמרי כהן (שו"ת, סי' כה ד"ה שם סעי' יב), שהרי בסוגייתנו מבואר שבזמן שהיו בונים את בית המקדש לא היו מקדישים אותו מתחילה, אלא בונים בחול ואחר כך מקדישים כדי שיוכלו לתת לאומנים שכר ממעות בדק הבית, ואיך כתב מהרי"ו שאין העליות מתקדשות אלא כדוגמת ההיכל שנבנה מתחילה לשם כך, והרי ההיכל עצמו לא נבנה מתחילה אלא לשם חול.

והביא בשם בעל החזון נחום (ח"א סי' יג אות יט) שהשיב לו על פי מה שכתב הרמב"ם (בית הבחירה פ"א ה"כ) שאין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקודש, ואבנים וקורות שחצבן מתחילה לבית הכנסת אין בונין אותן להר הבית, ומקורו בתוספתא (מגילה פ"ב ה"ט), ומבואר שאין בונים את בית המקדש מאבנים וקורות שנחצבו לשם בית הכנסת, וכל שכן כשנחצבו לשם חול, וקשה מהמבואר בסוגייתנו שבית המקדש נבנה מתחילה לשם חול, ואם כן הרי כל קורותיו ואבניו שימשו תחילה לשם חול ואינם ראויים לבית המקדש. ותירץ בבית אפרים (או"ח סי' י), שיש לחלק בין בית שנבנה בסתם לבית שנבנה לשם הדיוט, שאם יחדוהו להדיוט ואפילו לבית הכנסת, אין בונים ממנו בית המקדש, אבל ההיכל נבנה בסתם ולא לשם הדיוט, ואף על פי שלא נתקדש והיה חול, מותר להשתמש בו לבית המקדש. ועל פי זה נמצא, שבית הכנסת שנבנה תחילה לשם הדיוט אינו בדוגמת ההיכל, וצדקו דברי מהרי"ו שההיכל לא נבנה לצורך הדיוט, ולכן עלייה זו מותר להשתמש בה לתשמישי חול. ובאמת אם יבנו בית בסתם, לא לשם הדיוט ולא לשם בית הכנסת, יהיה אסור להשתמש בעלייתו לשכיבה וכיוצא בזה, שהרי בנין זה הוא בדוגמת בנין ההיכל.

ובאמרי כהן כתב שתירוץ זה דחוק הוא, שמדברי מהרי"ו נראה שדיבר בכל אופן שלא נבנה מתחילה לשם בית הכנסת, ודבריו הם גם כשנבנה בתחילה סתם, ובאופן זה הרי הוא כדוגמת ההיכל. ועל כן חידש לתרץ באופן אחר, על פי מה שכתב בצפנת פענח (תרומות פ"א ה"ה), שמה שאמרו בסוגייתנו שהיו בונים בחול ואחר כך מקדישים הוא רק בבנין בית המקדש והלשכות, אבל בנין המזבח ואפילו רצפתו צריכים להיות מתחילה בקדושה. והטעם על דרך שכתב החתם סופר (שו"ת, או"ח סי' ל), שהלשכות אינן אלא תשמישי קדושה, ולכן יכולים לבנות את בניינן בחול, אבל המזבח שהוא גוף הקדושה צריך לבנות את בניינו בקודש.

ועל פי זה כתב באמרי כהן, שיש לומר שמהרי"ו דימה בית הכנסת לבנין המזבח ולא לבנין בית המקדש, כיון שבית הכנסת הוא מקום תפילה והוא כנגד הקרבת התמידים על המזבח, ובחתם סופר (שם סי' כח) כתב, שאנו מחזיקים הבימה שבה קוראים פרשת הקרבנות כמו מזבח, ולכן מסבבים את הבימה בחול המועד סוכות כמו שסבבו את המזבח, והוסיף שכמזבח הפנימי היא, עיי"ש

צירוף מאכל ומשקה לברכה אחרונה

בספר גן המלך (סי' כא) הסתפק בעיקר הדין שהיה פשוט להמגן אברהם, אם אוכלין ומשקין מצטרפים לענין ברכה אחרונה, וכתב שמדברי התוספות יש להוכיח שאינם מצטרפים [וכמו שנקט המגן אברהם], שלא העמידו התוספות את המשנה בסוגייתנו באופן פשוט, כגון ששתה חצי רביעית ואכל חצי זית, אלא אמרו ששתה בדרך אכילה, משמע שדעתם היא שאין מאכל ומשקה מצטרפים זה עם זה מחמת שאינם שוים בשיעוריהם, ואין צד צירוף למשקה עם האוכל אלא כששרה פתו בלבד. ואף אנו נאמר לענין ברכה אחרונה, שחצי שיעור מזה וחצי שיעור מזה אינם מצטרפים לחייב בברכה אחרונה.

אך בדברי יואל (או"ח סי' יג אות ז) דחה הראיה מדברי התוספות, על פי מה שציידד בגן המלך שנידון זה תלוי במחלוקת האמוראים (יומא פא.) אם יש לדמות צירוף אכילה ושתייה לענין טומאה לצירוף אכילה ושתייה לענין יום הכפורים, ודעת רב חסדא וריש לקיש שיש לדמות, וכפי שנחלקו התנאים לענין טומאה הוא הדין שנחלקו לענין אכילה ביום הכפורים, ולפי"ז הוא הדין שיש לדמות גם צירוף אכילה ושתייה בשאר דינים למחלוקת זו, וכשם שנפסק לענין יום הכיפורים שאין מצטרפים (שו"ע, או"ח סי' תריב סי"ב) וכן לענין טומאה (רמב"ם, טומאת אוכלין פ"ד הי"א), הוא הדין לשאר דינים. ולכן העמידו התוספות את משנתינו בטובל פתו בין כדי שתעלה משנתינו לדברי הכל, אבל להלכה אפשר שפוסקים כדעת רב נחמן ורבי יוחנן שלענין יום הכפורים לדברי הכל אין מצטרפים ורק לענין טומאה נחלקו, ולפי"ז שאר דינים אין לדמות לזה, וא"כ יתכן שבהלכות ברכות ההלכה היא שאכילה ושתייה מצטרפים. ונקט, שגם מה שכתב המגן אברהם שאכילה ושתייה אינם מצטרפים, אינו אלא מספק, ומספק אין לברך ברכה אחרונה, ואין להכריע ולדמות הלכות ברכות להלכות יום הכפורים, עיי"ש.

וכן בפרי מגדים (סי' רי"א סק"א) העיר, שאין לדמות הלכות ברכות להלכות יום הכיפורים, אך הסכים להלכה שאכילה ושתייה אינם מצטרפים מאחר ואין שיעורם שוה, אך כתב שזה נכון רק לדעה הראשונה בשו"ע (שם, וסי' קצ"ג) ששיעור שתייה הוא ברביעית, אך לדעה השניה בשו"ע שאף שיעור שתיית יין לענין ברכה אחרונה בכזית, מצטרפים אוכל ומשקה לחייב בברכה אחרונה. אך בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רנג) מבואר, שממה שהמגן אברהם כתב בפשיטות שאינם מצטרפים, ולא תלה הדבר במחלוקת אם שיעור שתייה בכזית או ברביעית [כמש"כ הפרי מגדים], משמע שסובר שאפילו אם שיעור שתייה בכזית, מ"מ אין שיעור השתייה שוה לשיעור אכילה, משום שכזית לח הוא בערך שליש מכזית יבש. וכתב בתורת חיים (סופר, או"ח סי' רי אות ד), שמדברי התוספות הנ"ל נראה כדעת הפרי מגדים, שהאריכו לבאר את תמיהתם היאך מצטרפין חלב ששיעורו בכזית עם יין שהוא ברביעית, ומשמע שאם משקין בכזית נחשב ששיעורם שוה. ועיי"ש מש"כ בסוף דבריו להלכה.

ולפי דברים אלו שהטעם שאוכל ושותה אין מצטרפים הוא משום שאינם שוים בשיעורן, כתב באגרות משה (או"ח ח"א סי' עה) שאין מקום להסתפק במרק שברכתו כברכת הירק, ופשוט שאין המרק מצטרף לאוכל לענין ברכה אחרונה, שאף שמברכים 'בורא פרי האדמה' על המים שבשלו בהם ירקות או כבשום בהם, מכל מקום לענין ברכה אחרונה אינם מצטרפים כיון שזה שיעורו ברביעית וזה בכזית. ותמה על החיי אדם (כלל נ סי"ח, הו"ד במשנ"ב סי' רי סק"א) שהסתפק בזה.

תספורת שער הזקן שלא בתער

בשו"ת צמח צדק (ליובאוויטש, יו"ד סי' צג) דן בארוכה אם יש לאסור גילוח הזקן במספרים כעין תער ואף שלא כעין תער, וכמו שהביאו הפוסקים בשם האריז"ל, והוכיח שיש איסור מדרבנן אפילו במספרים שאינם כעין תער, ויש בזה איסור 'לא ילבש', וכתב שכך היה מנהגם של ישראל מאז קבלת התורה ועד עתה שלא לגזוז שער הזקן אפילו במספרים.

ובשו"ת תירוש ויצהר (סי' סח תשובה ב ד"ה לשמחת לבנינו) הביא בשם החפץ חיים (קונטרס תפארת אדם בסוף ספר נדחי ישראל) שכתב, שבמדינתנו שהעולם נהגו להיזהר שלא לגזור אף במספרים, בודאי אין להתיר, והוא ככל הדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור שאי אתה רשאי להתירם בפניהם, וביותר כהיום שנהגו הרבה מפרצי עמנו לפרוץ לאוין אלו לגמרי ומשחיתם זקנם אפילו בתער, בודאי מצוה גדולה לכלל ישראל להתחזק בזה ושלא להקטין הזקן אפילו במספרים, ולהראות לפני הכל שהמצוות שציותה התורה לאיש הישראלי להצטיין בהם חביבים הם אצלינו, ואין אנו מתביישים בהם ח"ו.

וכתב בתירוש ויצהר, שבסוגייתנו אנו רואים שגם בעת שהיו יסודי דתי התורה הקדושה בסכנה והמלכות גזרה שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם ושיבעלו נדות, הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וסיפר קומי והלך וישב עמם, ופירש רש"י (ד"ה וסיפר קומי) שגילח השער שעל מצחו והניח השער שלאחריו כעין בלורית שהגויים עושים כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי, ונראה שעם כל זה לא הסיר את זקנו ואפילו במספרים ורק סיפר קומי, ואפשר שלכן הכירו בו שהוא יהודי כמבואר בסוגייתנו, ולא אמרו שנודע להם שהוא יהודי רק שהכירו בו, היינו שבצורת פרצוף שלו הכירו, על ידי זקנו שהיה מגודל כצורת יהודי.

וכתב בסוף התשובה (ד"ה ויש ליקח מוסר) שיש לקחת מוסר מהמסופר בספר תואר פני שלמה, ובספר עמודי עולם להגר"ש אבד"ק שטרום (דפוס ברלין תק"א) מהגה"ק רבי אריה ליב דרשן דקהילת פוזנא, שנתפס בער"ה שנת תצ"ז יחד עם השתדלן הרב הקדוש רבי יעקב ע"ה על דבר עלילת דם, ועמדו בנסיגות ומתו בקידוש השם ע"י יסורים קשים ומרים, שהניחו להם כדורי ברזל מלובנים באש תחת זרועותיהם ואצילי ידיהם עד שהרגישו שנתכווצו הריאות שלהם ומתו במיתות משונות ר"ל, ובהמשך הדברים מסופר שם שביום ו' לחודש חשון שלחו את התליין אל הרב הדרשן ואל השתדלן להקיף פאת זקנם וכל שערות גופם באומרם פן ואולי בשערות גופם יעשו כשפים שלא ירגישו בעינויים הקשים, ושאג הדרשן ונתן קולו בקול מר בבכי והתחנן אל התליין לענות אותו בעינוים חצי שעה יותר מהזמן הקצוב ויניח לו הדרת זקנו, אבל תפילתו לא עשתה פירות כמבואר שם באורך, תסמר שערות הקורא.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

מלבוש של כמרים שהיו חזנים לובשים

כתב בשו"ע (יו"ד סי' קעח ס"א), אין הולכין בחוקות הגויים, ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. וכתב הרמ"א, אלא יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו, וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו הגויים לשם פריצות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות, או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר, שיש לחשוש בו משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודה זרה מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושים משום כבוד או טעם אחר, מותר.

ומקור הדברים בשו"ת מהרי"ק (שורש פח), וכתב בין דבריו שיש להביא קצת ראייה לדבר מסוגייתנו, שהלך רבי ראובן בן אצטרובלי וסיפר קומי והלך וישב עם הגויים, ומשמע שלא הוצרך אלא לספר קומי כדי להיות בעיניהם כנכרי, ואם צריך הישראל להיות משתנה בלבושו מן הגוי, היה לגמרא לספר שלבש לבוש נכרי ונתכסה בשלמה חדשה כמו שסיפרה שסיפר קומי.

וכתב מהר"ח פאלאג'י (רוח חיים, יו"ד סי' קעח סק"ג), שצריך לדעת אם מותר לישראל ללבוש בגדים המיוחדים לגויים, כגון ללבוש כובע לבד לבן בראש, או ללבוש כובע ירוק כמו שלובשים החכמים התוגרמים, וכן שאר מלבושים המיוחדים דווקא לגויים ולא לישראל. והביא מה שכתב החינוך (מצוה רסב) שענין המצוה 'בחוקותיהם לא תלכו' הוא שלא נתנהג כהם במלבושינו וענינינו וכו', ולשון ספרי הנבואה (צפניה א ח) 'ועל כל הלובשים מלבוש נכרי'. וכתב שם עוד, משרשי המצוה, כדי להתרחק מהם ולגנות כל הנהגותיהם, ואפילו במלבוש. ועיי"ש שצ"ן לעוד ראשונים ואחרונים בזה.

עוד הביא מהר"ח פאלאג'י (שם סק"ב), שנשאל מהעיר קורפו אשר חדשים מקרוב באו לעשות מנהג שכל שלוחי ציבור המתפללים לפני התיבה בבית הכנסת ילבשו מלבושים שחורים כעין מלבושי הכומרים בעת תפילתם, וכתב שהוא מנהג רע ומכוער להדמות במלבושים הדומים למלבושי הכומרים, ואפילו אם יש בהם קצת שינוי, שכל שלמראית עין נראה שהוא דומה לבגדי הכומרים אסור, ואף שיש קצת טעם למלבושים שחורים שהוא משום צניעות והכנעת הלב, זה דווקא כשהוא בדמות מלבושי יהודים, שעושים אותו לבוש במראה שחור, מה שאין כן בנידון זה שהוא בדמות לבוש הכומרים בודאי אסור לכל הדעות.

וכן נשאל בזה בעל האחיעזר (ח"ד סי' לה) [אמנם כתבו המדפיסים שיש עוררים על תשובה זו שאינה לאחיעזר] בענין מלבוש טאלאר שלובשים הרבנים והחזנים בשעת עבודתם בקודש מימי הרעפורמים, אם אסור הוא מצד הדין או רק מצד מדת חסידות. והביא דברי הרמב"ם (עבודה זרה פ"א ה"א) שכתב, שאין מתדמים לגויים במלבוש וכיוצא בהן, שלא ידמה להן אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו וכו'. ומשמע שמחויב האיש הישראלי לשנות את מלבושיו ממלבושי הגויים, כדי שיהא מובדל מהם וידוע ליהודי, ולפי זה היה אסור ללבוש המלבושים האירופיים, שלובשים כל שאר הגויים סביבותינו. ובאמת נראה שעל יסוד זה ישנם הרבה יראים במזרח המצטיינים במלבושם. והמה אינם בגדר טלית של תלמיד חכם, כי אם בגדר מלבושי יהודים. גם באונגארן שבעלי המסחר הולכים בלבושי אירופא אבל הממונים הולכים באופנים אחרים, ואפשר שהוא מטעם הנ"ל, כי לפי דברי הרמב"ם חייבים אנחנו להצטיין במלבושינו.

חיוב השבה בגונב כמה פעמים פחות משהו פרוטה כגון ממוכרי קליות ואגוזים

בגמרא דרשו מהכתוב (ויקרא ה טו) 'תמעול מעל' שמעילה מצטרפת אפילו לזמן מרובה. וכן פסק הרמב"ם (מעילה פ"ה ה"ד), 'המעילה מצטרפת לזמן מרובה, כיצד, נהנה היום מן ההקדש ונהנה לאחר כמה שנים בהעלם אחד, ובכל מעילה לא היה שוה פרוטה, הרי אלו מצטרפים לפרוטה ומעל'. ומבואר בזה, שאף על פי שלענין איסורי אכילה אין מצרפים אכילות שאין בהם שיעור אם לא אכלן בתוך כדי אכילת פרס, במעילה מצרפים מעילות רבות אפילו בזמן מרובה. ודנו הפוסקים אם גם בגזילה כן הוא שמצרפים גזילות רבות שאין בהן שוה פרוטה לחייב בתשלומים.

במדרש (ב"ר לא ה) אמרו על הכתוב הנאמר בדור המבול (בראשית ו יג) 'כי מלאה הארץ חמס מפניהם', איזהו חמס ואיזה היא גזל, א"ר חנינא חמס אינו שוה פרוטה וגזל שוה פרוטה, וכך היו אנשי המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים, והיה זה בא ונוטל פחות משהו פרוטה וזה בא ונוטל פחות משהו פרוטה עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין, א"ל הקב"ה אתם עשיתם שלא כשורה, אף אני אעשה עמכם שלא כשורה. ודנו האחרונים מה הדין במי שגנב כמה פעמים פחות משהו פרוטה, ומצוי בימינו כגון במי שנטל שלא ברשות כמה פעמים מחנות המוכרת קליות ואגוזים או מיני מתיקה וכדומה, שבכל פעם נטל פחות משהו פרוטה, אך כל נטילותיו יחד מצטרפים לשוה פרוטה.

במנחת חינוך (מצוה קל אות ד) כתב, שתלוי נידון זה בגדר דין פחות משהו פרוטה, אם גדרו כחצי שיעור, או שפחות משהו פרוטה מוחל עליו אדם. שהרמב"ם (גזילה פ"א ה"ב, גניבה פ"א ה"ב) כתב, שאסור מן התורה לגנוב ולגזול אפילו כל שהוא. וכתב (גזילה פ"א ה"ו) שכל הגזול פחות משהו פרוטה אע"פ שעבר אינו בתורת השב גזילה. ולא כתב הרמב"ם שום טעם לדבר. וכתב המגיד משנה (גניבה שם) הטעם שאף פחות משהו פרוטה אסור 'שדין פחות משהו פרוטה בממון כדין חצי שיעור באיסורין'. וכן כתב הסמ"ע (ח"מ ס"י שמח סק"א). הרי מבואר בדבריו שפרוטה בממון הוא שיעור ככל השיעורים, ולכן אינו חייב כלל בהשבה, משום שאין כאן שיעור של השבה, אך הרי זה אסור כיון שזה בכלל חצי שיעור שהוא אסור מן התורה. וכן משמע בדברי הרמב"ם (מלכים פ"ט ה"ט-י) שכתב כמה דינים שבן נח חייב על אף שישאל העושה כן פטור, ואחד מהם הוא שחייב על גניבתו אפילו בפחות משהו פרוטה, וכתב טעם לדבר ששיעורים נאמרו רק לישראל ולא לבן נח.

אמנם הביא המנחת חינוך, שבגמרא (סנהדרין נו. נט.) משמע שהטעם שפחות משהו פרוטה פטור מלהשיב הוא מדין מחילה, שמוחל הנגזל על גזילה של פחות משהו פרוטה. וכן היא לשון החינוך (שם) שכתב, 'לפי שישראל בני אברהם יצחק ויעקב נדיבים בני נדיבים הם, וידוע הדבר שכל שהוא פחות משהו פרוטה, אפילו עני שבישראל מכיון שנגזל ממנו מוחל אותו ואין חפצו אחריו כלל'. ואם כן בנידון שלפנינו שגזל פחות משהו פרוטה וחזר וגזל כן עד שנצטרפו לשוה פרוטה, לדברי המגיד משנה שהפטור הוא משום חצי שיעור, ודאי יצטרפו כל גניבותיו, ואם יש בכולם יחד שוה פרוטה הרי זה חייב בהשבה, שכיון שהוא נידון בשיעורים, הרי זה כמעילה שמצרפים בה מעילות רבות שאין בהן שיעור אפילו אם היו בזמן מרובה, והרי אין גניבה כאכילה שצריך שתהיה בכדי אכילת פרס.

עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ר' יוחנן אמר אסורה ור"ל אמר מותרת

כתיב (שמות יב לו) 'וינצלו את מצרים', במכילתא (מס' דפסחא יג) למדו מכאן שעבודה זרה שלהם נתכת ונתבטל, סבירא ליה דעבודה זרה שנשתברה מאליה מותרת, קשה איך נלמד. ונראה לומר, דוינצלו משמע לקחו הכל אפילו עבודה זרה של כסף וזהב, וקשה הלא אסורים בהנאה, אלא נתכת ונתבטלה.

(אוצר אפרים, בא)

לא נתנה תורה למלאכי השרת

כתיב (במדבר יח לב) 'ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו' וכו', הכוונה לדעתי אנוש אנוש הוא ועלול לטעות ולשכוח, ועי"כ יוכל לבוא ח"ו גם לידי שוגג באיסורין, ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל לבטוח שלא יארע דבר תקלה על ידו, ואעפ"כ לא ניתנה תורה למלאכי השרת, והנסתרות לה' אלקינו לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו מלכד, אם יזהר ברוחו להיות מדקדק במצוות עד מקום שידו מגעת, מקדשין אותו מלמעלה לשמרו מכל רע אף במקום שאין יד שכלו ודעתו מגעת, והנה דיני קדשים ותרומה רבו מאוד וצריך זהירות ושמירה יתירה לבל ישל בהם, אך מי שמדקדק במעשיו מסייעין אותו מן השמים. וז"ה שאמר ולא תשאו עליו חטא שלא יבוא שום מכשול על ידכם, אם תרימו את חלבו שתוכיחו בזה שבנפש הפצה ובלב שלם מקיימים אתם מצות ה', אז יהיה נכון לבכם ובטוח, ואת קדשי בני ישראל לא תחללו שלא תצא תקלה מתחת ידכם ורגלי חסידיו ישמור.

(באר שמואל, קרח)

פעם אחת גזרו המלכות גזרה שלא ישמרו ישראל את השבת כו' הלך רבי ראובן בן איסטרובלי וכו' אמר להם מי שיש לו אויב יעני או יעשיר כו' אמר להם אם כן לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו

ביום השבת שאנו שובתין מכל העבודות ומשא ומתן להכין צרכי פרנסה ומוציאין הוצאה על עונג שבת, והעכו"ם שוחקין עלינו ואומרים שכל מה שיעשים ישראל בימות השבת אוכלים בשבת (כמו שאמרו איכה רבתי ג יד), ועל ידי טעם זה ביטל ר' ראובן בן איסטרובלי הגזירה דשמירת שבת שאמר להם לא יעשו מלאכה בשבת כדי שיענו, ועל כן תיכף בכניסת שבת אחר תפלת ערבית אנו אומרים 'מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר' וכו', כי אנו יודעים כי ה' רועי וממילא לא אחסר כלל. וכן אנחנו אומרים מזמור זה אחר סעודת ג' דשבת כדי להמשיך הקדושה הזו בלבבנו שנדע אף בימי המעשה שאנו משתדלין בעסק הפרנסה, מכל מקום ה' הרועה שלנו והמפרנס ולא בכח מעשה ידנו, ועל כן לא אחסר אף בחול.

(פרי צדיק, תרומה אות יא)

ש"ס לכל כ"ס

חוברות ש"ס כ"ס 'עוז והדר'

**חוברות מפוארות
בפסנט ייחודי לנוחות הלימוד**

44 חוברות בגובה 17 ס"מ בלבד!

חד וברור!

**מבצע מיוחד
לרגל ההוצאה**

רק 299 ₪

במקום 400 ₪

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66